

Time: 2.30 hours

75 Marks

N.B All questions are compulsory

Figures to the right indicate maximum marks.

Q.1 Answer in One or Two Sentences (Any 6)

12 Marks

1. What are the major provisions of the Industrial Relations Code 2020 regarding dispute resolution mechanisms?
2. How does the Industrial Relations Code 2020 change the process for forming trade unions in India?
3. What are the thresholds for layoffs and retrenchments under the Industrial Relations Code 2020?
4. What are the new regulations regarding strikes and lockouts under the Industrial Relations Code 2020?
5. How does the code address the concept of "negotiating unions" or "negotiating councils"?
6. How does the ILO address issues related to forced labour and child labour?
7. What are common examples of unfair labour practices committed by employers?
8. What are the penalties for non-compliance with the Wages Code 2020 by employers?

Q.2 Write a Short Notes (Any 2)

12 Marks

1. Compensation of layoff and retrenchment
2. Prohibition of strike and lock outs under public utility Services
3. Payment of Bonus under wages code, 2020
4. Workmen under Industrial relation code 2020

Q.3. Solve the Following (Any 2)

12 Marks

1. Workers at a large automobile manufacturing company decide to go on strike over pay discrepancies. They start the strike without providing the mandatory 14-day notice to the employer.

I. Under the Industrial Relations Code 2020, what are the potential consequences for the workers and the employer if the strike is considered illegal?

ii. How should the workers have proceeded to comply with the Code?

2. An employee at a textile factory is dismissed for repeated lateness, despite the standing orders allowing for a warning system for tardiness. The employee argues that the management did not follow the stipulated procedures before terminating his employment.
- How do standing orders protect employees from arbitrary dismissal?
  - What recourse does the employee have under the Industrial Relations Code 2020 if the standing orders were violated in this case?
3. A group of workers at a manufacturing plant wishes to form a trade union to address issues such as low wages and unsafe working conditions. However, the management threatens to fire anyone who participates in the union formation process.
- What protections does the Industrial Relations Code 2020 provide for employees attempting to form a trade union?
  - What actions can the workers take if the employer continues to intimidate them?
4. Sarah and Tom work for the same company in identical roles with the same responsibilities. However, Sarah earns 20% less than Tom despite having the same experience and qualifications. When Sarah questions her manager, she is told it's "company policy."
- Does this situation constitute wage discrimination?
  - What legal recourse does Sarah have?

Q4. Answer the following (any 3)**39 marks**

- What are the various dispute resolution mechanism under the Industrial Relation code, 2020?
- Explain the characteristic of Lay Off, Retrenchment and closure?
- Evaluate the provisions of the industrial relation code concerning gender equality and the rights of women workers?
- Discuss the historical context and evolution of trade union laws in India. What were the socio-economic conditions in India at the time that necessitated the formation of the act?
- Examine the legal framework surrounding Unfair Labour Practices on industrial relations?

*****

वेळ: २:३० तास

सूचना: १. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत

गुण: ७५

२. उजवीकडील आकडे कमाल गुण दर्शवतात.

प्र.१ उत्तर एक किंवा दोन वाक्यात लिहा (कोणतेही ६)

१२ गुण

1. औद्योगिक संबंध संहिता 2020 मधील विवाद निराकरण यंत्रणेच्या प्रमुख तरतुदी कोणत्या आहेत?
2. औद्योगिक संबंध संहिता 2020 भारतातील कामगार संघटना स्थापन करण्याच्या प्रक्रियेत कसा बदल करतो?
3. औद्योगिक संबंध संहिता 2020 अंतर्गत टाळेबंदी आणि छाटणीसाठी कमाल मर्यादा (threshold) काय आहेत?
4. औद्योगिक संबंध संहिता 2020 अंतर्गत संप आणि लॉकआउटसबाबत नवीन नियम काय आहेत?
5. संहिता "निगोशिअटिंग युनियन्स" किंवा "नेगोशिअटिंग कौन्सिल" या संकल्पनेला कसे संबोधित करते?
6. ILO सक्तीचे श्रम आणि बालमजुरीशी संबंधित समस्यांचे निराकरण कसे करते?
7. नियोक्त्यांनी केलेल्या अन्याय्य श्रम पद्धतींची सामान्य उदाहरणे कोणती आहेत?
8. नियोक्त्यांद्वारे वेतन संहिता 2020 चे पालन न केल्याबद्दल काय दंड आहेत?

Q.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही 2)

१२ गुण

1. टाळेबंदी आणि छाटणीची भरपाई
2. सार्वजनिक उपयोगिता सेवा अंतर्गत संप आणि लॉक आऊटवर बंदी
3. वेतन कोड, 2020 अंतर्गत बोनसचे पेमेंट
4. औद्योगिक संबंध संहिता 2020 अंतर्गत कामगार

Q.3.खालील प्रश्न सोडवा (कोणतेही 2)

१२ गुण

1. मोठ्या ऑटोमोबाईल मॅन्युफॅक्चरिंग कंपनीतील कामगार वेतनातील तफावतीमुळे संपावर जाण्याचा निर्णय घेतात. नियोक्त्याला 14 दिवसांची अनिवार्य सूचना न देता ते संप सुरू करतात.
  - I. औद्योगिक संबंध संहिता 2020 अंतर्गत, संप बेकायदेशीर मानला गेल्यास कामगार आणि मालक यांच्यासाठी संभाव्य परिणाम काय आहेत?
  - ii कामगारांनी सहितेचे पालन करण्यासाठी काय करायला पाहिजे होतं?
2. टेक्सटाईल कारखान्यातील कर्मचाऱ्याला कामे उशीर झाल्याबद्दल कामावरून काढून टाकण्यात येतं, स्थायी आदेशांनी दिरंगाईसाठी चेतावणी प्रणालीला प्रवानगी दिली आहे. कर्मचारी असा युक्तिवाद करतो की व्यवस्थापनाने त्याची नोकरी समाप्त करण्यापूर्वी निर्धारित प्रक्रियांचे पालन केले नाही.
  - i. स्थायी आदेश कर्मचाऱ्यांना अनियंत्रितपणे कामावरून काढून टाकण्यापासून कसे संरक्षण देतात?
  - ii या प्रकरणात स्थायी आदेशांचे उल्लंघन झाल्यास औद्योगिक संबंध संहिता 2020 अंतर्गत कर्मचाऱ्याला कोणता आधार आहे?

3. उत्पादन कारखान्यातील कामगारांचा एक गट कमी वेतन आणि असुरक्षित कामाची परिस्थिती यासारख्या समस्यांचे निराकरण करण्यासाठी एक ट्रेड युनियन कन्व्ह इच्छितो. तथापि, युनियन स्थापनेच्या प्रक्रियेत जो कोणी भाग घेईल त्याला काढून टाकण्याची धमकी व्यवस्थापनाने दिली आहे.

i. औद्योगिक संबंध संहिता 2020 कामगार संघटना स्थापन कायद्याचा प्रयत्न करणाऱ्या कर्मचाऱ्यांना कोणते संरक्षण प्रदान करते?

ii. जर नियुक्ता त्यांना सतत धमकावत राहिला तर कामगार काय कायबंद करू शकतात?

4. सारा आणि टॉम एकाच कंपनीसाठी समान जबाबदाऱ्यांसह समान भूमिकांमध्ये काम करतात. तथापि, समान अनुभव आणि पात्रता असूनही सारा टॉमपेक्षा 20% कमी कमावते. जेव्हा सारा तिच्या व्यवस्थापकाला प्रश्न विचारते तेव्हा तिला सांगितले जाते की ते "कंपनीचे धोरण" आहे.

i. ही परिस्थिती वेतन भेदभाव आहे का?

ii. साराकडे कोणता कायदेशीर मार्ग आहे?

4. खालील प्रश्नांची उत्तरे द्या (कोणतेही ३)

३९ गुण

1. औद्योगिक संबंध संहिता, 2020 अंतर्गत विविध विवाद निराकरण यंत्रणा काय आहेत?

2. ले ऑफ, रिट्रेंचमेंट आणि क्लोजरचे वैशिष्ट्य स्पष्ट करा?

3. लैंगिक समानता आणि महिला कामगारांच्या हक्कांबंधी औद्योगिक संबंध संहितेच्या तरतुदींचे मूल्यमापन करा?

4. भारतातील ट्रेड युनियन कायद्यांच्या ऐतिहासिक संदर्भाची आणि उत्क्रांतीची चर्चा करा. त्यावेळी भारतातील कोणत्या सामाजिक-आर्थिक परिस्थितीमुळे कायदा तयार करणे आवश्यक होते?

5. औद्योगिक संबंधांवरील अनुचित कामगार पद्धतीशी संबंधित कायदेशीर चौकट तपासा?

*****